

УДК 330

DOI: 10.31891/2307-5740-2019-272-4-1-27-29

РЗАЄВА Т. Г., КРАСУЦЬКИЙ Р. І.
Хмельницький національний університет

ХАРАКТЕРИСТИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ІННОВАЦІЙНІ ОЗНАКИ ЙОГО РОЗВИТКУ

В статті досліджено основні характеристики конкурентоспроможності підприємства. Проведено їх узагальнення з позицій інноваційного розвитку суб'єкта господарювання. Окреслено основні характеристики інноваційної діяльності підприємства як фактори його розвитку. Окреслено провідні характеристики у розрізі дослідників. Здійснено обґрунтування основних ознак інноваційного розвитку підприємства за характеристиками його конкурентоспроможності.

Ключові слова: конкурентоспроможність підприємства, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, ефективність діяльності, конкурентні переваги, економічна безпека.

RZAEVA T., KRASUTSKYI R.
Khmelnitskyi National University

CHARACTERISTICS OF COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE AND INNOVATIVE SIGNS OF ITS DEVELOPMENT

The main characteristics of enterprise competitiveness are investigated in the article. They are summarized from the standpoint of innovative development of the enterprise. The main characteristics of the innovation activity of the enterprise as a factor of its development are outlined. The innovative features of enterprise development as characteristics of competitiveness are highlighted. The expediency of studying the characteristics of competitiveness has been proved. Leading signs of competitiveness in the context of researchers are highlighted. Emphasized on the competitiveness of competitors. The feasibility of assessing competitive advantages has been proved. A resource efficiency analysis is highlighted. The analysis of stability of functioning of the enterprise is outlined. The expediency of estimation of efficiency of use of own and borrowed resources is determined. Emphasis is placed on the advisability of evaluating business activity. The expediency of the analysis of strengths and weaknesses was noted. The importance of assessing the threats and opportunities of the enterprise for the future is emphasized. The importance of assessing the availability, development and creation of competitive advantages is emphasized. Emphasis is placed on the appropriateness of evaluating financial performance. The substantiation of the main features of innovative development of the enterprise based on the characteristics of its competitiveness. The analysis of the competitiveness of goods and services has been determined. Emphasis is placed on evaluating the ability to produce and market competitive goods. It is expedient to carry out an assessment of production activity, logistical support. The necessity of supporting the organization of production and technological process was emphasized. The analysis of the quality of scientific support in terms of the number and depth of scientific approaches is noted. The importance of quality and uniqueness of technologies is emphasized. It is suggested to study the dynamics and interrelation of financial statements. It is important to investigate the effectiveness of innovation. Emphasis is placed on the expediency of evaluating the performance of performance against performance indicators. to investigate the level of results obtained by one hryvnia of expenditures by activity.

Keywords: competitiveness of enterprise, innovative activity, innovative development, efficiency of activity, competitive advantages, economic security.

Вступ. Економічні труднощі розвитку економіки утруднюють інноваційну діяльність на всіх рівнях функціонування. Сучасне важке становище значної частини промислових підприємств, що ускладнюється недобросовісною конкуренцією, утруднює процеси інноваційного розвитку. Підтримка достатнього рівня конкурентоспроможності неможливо без подальшого інноваційного розвитку. Як будь-яка діяльність, інноваційна також спрямована, в перше чергу, на отримання конкурентних переваг і відповідно на зростання прибутковості. Інноваційна діяльність як комплексний процес створення, використання та розповсюдження нововведень сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів. Конкурентоспроможність підприємства ґрунтується на випуску конкурентоспроможної продукції, конкурентних перевагах, ефективності та результативності діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підвищення та підтримка конкурентоспроможності підприємства є однією із основних проблем економіки. Нестабільність економічного розвитку має відповідний вплив на рівень конкурентоспроможності підприємств. Проблеми підтримки та оцінки конкурентоспроможності обговорюються провідними науковцями. Основними з них є Азоев Г.Л., Должанський І.З., Загорна Т.О., Мілевський С.В., Мілов О.В., Пономарьова Ю.В., Рзаєв Г.І., Сідун В.А., Тильванчук О., Челенков А.П., Фатхутдинов Р.А. та ін. Важливо відзначити, що розуміння самого поняття, його наповненість, складові, етапи оцінки значно різняться. Ситуація, що склалася породжує, ціле коло спірних питань, що потребують обговорення та вирішення.

Метою статті є дослідження основних характеристик конкурентоспроможності підприємства та їх узагальнення з позицій інноваційного розвитку. Мета статті досягається шляхом виконання наступних завдань:

- окреслення основних характеристик інноваційної діяльності як факторів розвитку підприємства;

- окреслення провідних характеристик конкурентоспроможності підприємства у розрізі дослідників;
 - обґрунтування основних ознак інноваційного розвитку підприємства за характеристиками його конкурентоспроможності.

Основна частина. В економічній літературі інноваційну діяльність розглядають як процес, механізм, сукупність дій тощо. В цілому інноваційна діяльність є сукупністю видів наукової, організаційної, фінансової, та комерційної діяльності, спрямованої на створення та впровадження на ринку нового або удосконаленого продукту, нового або удосконаленого процесу, що використовується в практичній діяльності, нової або удосконаленої організаційно-удосконаленої форми, що забезпечує необхідну економічну та (або) соціальну вигоду. В попередніх дослідженнях нами було опрацьовано основні характеристики інноваційної діяльності. Заслужують на увагу такі, що безпосередньо пов'язані з конкурентоспроможністю підприємства. Вважаємо за доцільне наголосити на наступних ознаках інноваційної діяльності, а саме:

- діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок;
 - діяльність, що спрямована на створення на ринку нового або удосконаленого продукту;
 - діяльність, що спрямована розвиток та удосконалення технологічного процесу;
 - комплексний процес створення, використання та розповсюдження нововведень;
 - діяльність спрямована на пошук можливостей інтенсифікації виробництва та задоволення суспільних потреб;
 - діяльність, що спрямована на розроблення та реалізацію науково-технічних досягнень.

Важливим під час дослідження інноваційної діяльності є визначення результатів її впливу як процесу розвитку на рівень конкурентоспроможності підприємства, а саме: створення нової конкурентоспроможної продукції; випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів та послуг; забезпечення необхідних економічних та (або) соціальних вигод; гарантія отримання конкурентних переваг; сприяння збільшенню прибутковості свого виробництва; забезпечення отримання максимально можливого продукту; гарантія задоволення суспільних потреб у конкурентоспроможних товарах та ін.

Наступним етапом дослідження, відповідно до мети статті, є вивчення характеристик конкурентоспроможності підприємства та окреслення інноваційних ознак його розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристики конкурентоспроможності підприємства та інноваційні ознаки його розвитку

Представники погляду	Напрями та окремі аспекти досліджень	Основні інноваційні ознаки розвитку підприємства за характеристиками конкурентоспроможності
Фатхутдинов Р.А. [7, с. 268-269]	аналіз компонентів системи виходу: якість стратегії, уточнення мети (SWOT-аналіз); конкурентоспроможність основних конкурентів; аналіз механізму дії закону конкуренції в галузі, антимонопольного законодавства, сил конкуренції в галузі та серед постачальників; аналіз сильних і слабких сторін, загроз та можливостей в ресурсному, правовому, інформаційному, методичному забезпеченні, на перспективу; аналіз якості керованої та керуючої підсистем в частині формування показників якості й ресурсомісткості товарів, якості сервісу, інфраструктури ринку, аналіз ефективності напрямків і формування заходів щодо їх покращення; аналіз ефективності використання ресурсів; аналіз стійкості функціонування фірми та ін.	якість наукового супроводження з погляду кількості та глибини наукових підходів і методів управління; аналіз конкурентоспроможності товарів, послуг, персоналу, технології, організації в цілому; аналіз факторів макросередовища та інфраструктури конкретного регіону
Должанський І.З., Загорна Т.О., [2, с. 28, 30, 31, 168, 170, 171]	оцінка можливості ефективно розпоряджатися власними та запозиченими ресурсами в умовах конкурентного ринку; оцінка результату конкурентних переваг за всім спектром управління компанією та ін.	оцінка здатності виробляти й реалізовувати конкурентоспроможні товари при високому технологічному рівні обслуговування;
Сідун В.А., Пономарьова Ю.В. [5, с. 414-415]	оцінка фінансової діяльності (фінансовий стан, фінансові ресурси, обсяг і склад інвестиційних вкладень); оцінка кадрової роботи (стабільність складу, плинність кадрів, забезпеченість робочою силою та ефективність її використання); оцінка комерційної діяльності (асортиментна й цінова політика, рекламна діяльність, характер комерційних угод, їх ефективність); оцінка організаційної та управлінської діяльності (система планування, оперативне управління, раціональність організації та ін.)	оцінка здатності підприємства виробляти продукцію, що задовольняє вимоги ринку при відносно низьких витратах виробництва; оцінка виробничої діяльності (матеріально-технічне забезпечення, виробничі потужності, матеріально-технічна база, організація виробничо-технологічного процесу та ін.)
Мілевський С.В., Мілов О.В. [3, с. 34, 371, 379]	наявність, розвиток і створення конкурентних переваг; ефективні методи управління; ефективна маркетингова діяльність; фінансова стабільність та ін.	конкурентоспроможність продукції; порівняльне положення на ринку збуту; успішність інноваційної діяльності
Тильванчук О. [6, с. 15, 16, 20]	конкурентоспроможність продукції; ефективність виробничої діяльності; адаптація до ринку, вміння використовувати переваги	якість і унікальність технологій; інноваційність за критеріями ритмічності, технологічності, мінімізації витрат

У комплексному розумінні конкурентоспроможність підприємства представляє собою ряд певних характеристик його діяльності, що передбачають наступне, а саме:

- оцінка можливості ефективно розпоряджатися власними та запозиченими ресурсами в умовах конкурентного ринку;

- оцінка комерційної діяльності (асортиментна й цінова політика, рекламна діяльність, характер комерційних угод, їх ефективність);
  - аналіз сильних і слабких сторін, загроз та можливостей в ресурсному, правовому, інформаційному, методичному забезпеченні, на перспективу;
  - наявність, розвиток і створення конкурентних переваг;
  - оцінка фінансової діяльності (фінансовий стан, фінансові ресурси, обсяг і склад інвестиційних вкладень);
  - конкурентоспроможність основних конкурентів;
  - аналіз механізму дії закону конкуренції в галузі, антимонопольного законодавства, сил конкуренції в галузі та серед постачальників.
- Важливим у даному дослідженні є обґрунтування основних інноваційних ознак розвитку підприємства за характеристиками конкурентоспроможності. Нами окреслено такі основні ознаки:
- аналіз конкурентоспроможності товарів, послуг, персоналу, технології, організації в цілому;
  - оцінка здатності виробляти й реалізовувати конкурентоспроможні товари при високому технологічному рівні обслуговування;
  - оцінка виробничої діяльності (матеріально-технічне забезпечення, виробничі потужності, матеріально-технічна база, організація виробничо-технологічного процесу та ін.);
  - аналіз якості керованої та керуючої підсистем в частині формування показників якості й ресурсомісткості товарів, якості сервісу, інфраструктури ринку, аналіз ефективності напрямків і формування заходів щодо їх покращення;
  - аналіз якості наукового супроводження з погляду кількості та глибини наукових підходів і методів управління;
  - аналіз компонентів системи виходу: якість стратегії, уточнення мети (SWOT-аналіз);
  - інноваційність за критеріями ритмічності, технологічності, мінімізації витрат;
  - адаптація до ринку, вміння використовувати переваги
  - оцінка якості і унікальності технологій та ін.

Висновки. Підвищення конкурентоспроможності є провідним завданням будь-якого господарюючого суб'єкта. Інноваційний розвиток є фактором, що її обумовлює. Важливим, для оцінки рівня інноваційного розвитку, є вивчати динаміку та взаємозв'язок показників фінансової звітності. Крім того є доцільним досліджувати ефективність інноваційної діяльності, а саме досліджувати рівень отриманих результатів на одну гривню витрат, у розрізі видів інноваційної діяльності.

Зазначений підхід до розрахунку показників ефективності, як напрям оцінки конкурентоспроможності, дасть можливість, посилить здатність підприємств гнучко та ефективно реагувати на зміну ринкового середовища, підтримувати рівень економічної та техніко-технологічної безпеки підприємства. Оцінка результативності функціонування за показниками ефективності дасть змогу підтримувати рівень як конкурентоспроможності продукції українських виробників, так і конкурентоспроможності вітчизняних підприємств у ринковому середовищі.

Література

1. Азов Г.Л. Конкурентные преимущества фирмы / Г.Л. Азов, А.П. Челенков. – М. : НОВОСТИ, 2000. – 256 с.
2. Должанський І.З. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. / І.З. Должанський, Т.О. Загорна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
3. Мілевський С.В. Моделі аналізу та управління конкурентоспроможністю промислових підприємств : наукове видання / С.В. Мілевський, О.В. Мілов. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2007. – 156 с.
4. Рзаєв Г.І. Конкурентоспроможність підприємств: концептуальні підходи та напрямки досліджень / Г.І. Рзаєв // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2009. – № 2. – Т. 2. – С. 112–116.
5. Сідун В.А. Економіка підприємства : навч. пос. / В.А. Сідун, Ю.В. Пономарьова. – К. : Центр навч. літ-ри, 2006. – 436 с.
6. Тьльванчук О. Конкурентоспособность на тонком льду / О. Тьльванчук // Компаньон. Стратегии. – 2005. – № 5. – С. 14–20.
7. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент / Р.А. Фатхутдинов. – М. : Издательско-книготорговый центр «Маркетинг», 2002. – 892 с.

References

1. Azoev G.L. Konkurentnye preimushestva firmy / G.L. Azoev, A.P. Chelenkov. – M. : NOVOSTI, 2000. – 256 s.
2. Dolzhanskyi I.Z. Konkurentospromozhnist pidpriemstva : navch. posib. / I.Z. Dolzhanskyi, T.O. Zahorna. – K. : Tsentr navchalnoi literatury, 2006. – 384 s.
3. Milevskiy S.V. Modeli analizu ta upravlinnia konkurentospromozhnistiu promyslovykh pidpriemstv : naukovе vydannia / S.V. Milevskiy, O.V. Milov. – Kharkiv : Vyd. KhNEU, 2007. – 156 s.
4. Rzaiev H.I. Konkurentospromozhnist pidpriemstv: kontseptualni pidkhody ta napriamky doslidzhen / H.I. Rzaiev // Herald of Khmelnytskyi National University. – 2009. – Issue 2. – Vol. 2. – P. 112–116.
5. Sidun V.A. Ekonomika pidpriemstva : navch. pos. / V.A. Sidun, Yu.V. Ponomarova. – K. : Tsentr navch. lit-ry, 2006. – 436 s.
6. Tylvanchuk O. Konkurentosposobnost na tonkom ldu / O. Tylvanchuk // Kompanon. Strategii. – 2005. – № 5. – S. 14–20.
7. Fathutdinov R.A. Konkurentosposobnost organizacii v usloviyah krizisa: ekonomika, marketing, menedzhment / R.A. Fathutdinov. – M. : Izdatelsko-knigotorgovyy centr «Marketing», 2002. – 892 s.

Рецензія/Peer review : 11.07.2019

Надрукована/Printed : 10.09.2019

Рецензент: д. е. н., проф. Войнаренко М. П.